

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Факультет соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації
Кафедра фізичної реабілітації

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

методичні вказівки до семінарських занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 017 – Фізична культура і спорт

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
фізичної реабілітації
Протокол № 2
від 31 січня 2024 р.

Чернігів 2024

УДК 796:93

I 90

Історія фізичної культури: методичні вказівки до семінарських занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 017 – *Фізична культура і спорт* / Укл. І. В. Синіговець. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. 26 с.

Укладач: СИНІГОВЕЦЬ ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ

доцент, кандидат наук з фізичного виховання та спорту

доцент кафедри фізичної реабілітації

Відповідальний за випуск: Зайцев Володимир Олексійович,

завідувач кафедри фізичної реабілітації,

кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Черняков В.В, доцент, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фізичної реабілітації

ЗМІСТ

Передмова	4
План семінарських занять	7
Змістовий модуль 1. <i>Фізична культура давніх часів</i>	10
Змістовий модуль 2. <i>Фізична культура сучасності</i>	12
Змістовий модуль 3. <i>Фізична культура і спорт в Україні</i>	15
Змістовий модуль 4. <i>Розвиток олімпійського руху</i>	19
Теми рефератів до курсу «Історія фізичної культури»	23
Модульний та поточний контроль	24
Рекомендована література	25

ПЕРЕДМОВА

«Історія фізичної культури» являє собою навчальну дисципліну, що належить до системи історичних та педагогічних знань. Вона передбачає вивчення становлення та розвитку фізичної культури і спорту у країнах світу й в Україні від первісних часів і до сьогодення. Курс «Історія фізичної культури» складається із 4 розділів: «Фізична культура давніх часів», «Фізична культура сучасності», «Фізична культура і спорт в Україні», «Розвиток олімпійського руху».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості становлення та розвитку фізичного виховання, які існували за різних соціально-економічних формацій та у різні періоди існування суспільства.

Програма навчальної дисципліни складається із 4 змістових модулів:

1. Фізична культура давніх часів.
2. Фізична культура сучасності.
3. Фізична культура і спорт в Україні.
4. Розвиток олімпійського руху.

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія фізичної культури» є формування науково-професійного світогляду бакалавра спеціальності «Фізична культура і спорт» у галузі Освіта/Педагогіка та ефективного забезпечення спеціальної професійно-педагогічної підготовки ЗВО, формування теоретичних знань з історії фізичної культури та основ управління фізкультурним рухом в Україні.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має набути або розширити такі загальну та фахову компетентності, передбачені освітньою програмою:

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити такий програмний результат навчання (ПРН), передбачений освітньою програмою:

Аналізувати процеси становлення та розвитку різних напрямів спорту, олімпійського руху та олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях. (додаток 4 відповідно до Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальність 017 «Фізична культура і спорт»).

Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія фізичної культури» є:

- ознайомлення ЗВО із основними теоріями виникнення фізичної культури найдавніших часів до сьогодення;

- ознайомлення ЗВО основами з історичного досвіду, цілісного уявлення про історичні, правові, економічні та політичні аспекти розвитку міжнародного спортивного руху, самобутніх традицій та закономірностей становлення різних систем фізичного виховання і спорту. Розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії;

- навчання ЗВО здатності використовувати під час навчання та виконання завдань систему знань щодо професійного світогляду відносно організації та керування олімпійським рухом, ролі олімпійської освіти у поширенні гуманістичних цінностей, актуальних проблем сучасного спортивного руху;

- забезпечення можливості формування світогляду ЗВО – майбутніх фахівців, вихователів нової, молодшої генерації української нації, свідомого громадянина України;

- набуття ЗВО системи знань щодо виникнення й розвитку засобів, форм, методів, ідей та теорій фізичного виховання та спорту.

На семінарських заняттях здійснюється розгляд базових теоретичних положень відповідно до завдань лекційного і семінарського курсу, розв'язуються приклади, які сприяють формуванню фахового світогляду у

вирішенні поставлених завдань щодо формування системи знань з історії розвитку фізичного виховання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є поточний та семестровий контроль. Поточний контроль складається з опитувань, які проводяться під час лекцій та семінарських занять. Запитання для поточного контролю знаходяться у відповідних методичних рекомендаціях. Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку, запитання до якого на початку семестру розміщується у системі дистанційного навчання. Залікові білети знаходяться в пакеті документації на дисципліну.

На кожному семінарському занятті надаються питання, що саме ЗВО повинен знати і вміти з визначеної теми. До кожної теми додається список рекомендованої літератури – основної, якої буде достатньо для опанування теми заняття і додаткової, для поглибленого вивчення даної проблеми.

Згідно до вимог освітньо-професійної програми ЗВО повинні:

знати:

- основні поняття, методи, принципи, особливості та тенденції розвитку та становлення фізичної культури на різних континентах від первіснообщинного ладу до новітнього часу;
- основні історичні закономірності, дати, події у зародженні та функціонуванні системи сучасного міжнародного спорту та олімпійського руху;
- історію виникнення і розвитку ідей та теорій фізичного виховання та спорту;
- особливості функціонування сучасного олімпійського та професійного спорту, його впливу на особистість, суспільство, встановлення взаємозв'язку олімпійського та професійного спорту з іншими сферами суспільної діяльності;
- історію виникнення і розвитку Стародавніх Олімпійських ігор;
- історію виникнення і становлення Олімпійських ігор сучасності;
- особливості та тенденції розвитку та становлення фізичної культури та олімпійського руху в Україні.

уміти:

- здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем;
- аналізувати процеси становлення та розвитку різних напрямів спорту, олімпійського руху та олімпійської освіти на міжнародному та національному рівнях;
- визначити пріоритетність розвитку видів олімпійського та професійного спорту, розробляти системи змагань з обґрунтуванням їх економічної активності;
- – застосовувати історичні і теоретичні знання у розв'язанні виховних, педагогічних та освітніх завдань у практичній роботі.

ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва змістових модулів, теми та короткий зміст навчальних занять
<p style="text-align: center;"><i>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1</i></p> <p style="text-align: center;">ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ</p>
<p style="text-align: center;">Семінарське заняття 1</p> <p style="text-align: center;"><i>Витоки і традиції фізичної культури в Україні</i></p> <p><i>Стислий зміст.</i> Зародження фізичного виховання в період стародавньої доби на теренах сучасної України. Скіфсько-сарматський період розвитку фізичної культури. Фізична культура Північного Причорномор'я в античний період (VI ст. до н. е. – IV ст. н. е.). Традиції фізичного виховання в період утворення східнослов'янської державності, Київської Русі, Галицько-Волинського князівства. Система фізичної підготовки Запорізькій Січі (XV-XVII ст.).</p>
<p style="text-align: center;">Семінарське заняття 2</p> <p><i>Фізична культура і спорт на українських землях, які входили до складу російської імперії (XVIII – початок XX ст.)</i></p> <p><i>Стислий зміст.</i> Фізична культура і спорт на українських землях, які входили до складу Російської імперії в період XVIII – першої половини XIX ст. Фізична культура і спорт в Російській імперії в другій половині XIX – на початку XX ст. Фізичне виховання у навчальних закладах. Виникнення та розвиток спортивного руху. Створення перших фізкультурно-спортивних товариств, студентських спортивних гуртків. Становлення науково-теоретичних основ фізичного виховання. Діяльність П.Ф. Лесгафта і його система фізичної освіти.</p>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОСТІ

Семінарське заняття 3

Розвиток фізичної культури і спорту на західноукраїнських землях (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття)

Стислий зміст. Історичні аспекти зародження фізичної культури в Західній Україні. Особливості розвитку західноукраїнського спортивно-гімнастичного руху (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття). Діяльність спортивних організацій «Сокіл», «Пласт», «Січ», «Луг». Розвиток окремих видів спорту в західноукраїнських спортивних товариствах. Особливості розвитку спортивного руху на Закарпатті та Буковині.

Семінарське заняття 4

Становлення та розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні за часів СРСР: міжвоєнний період (1917-1929 рр.)

Стислий зміст. Фізична культура та спорт в Українській СРР в період 1917-1929 рр. Історичні передумови, особливості становлення і розвитку фізичної культури в Україні за часів СРСР. Фізичне виховання в перші післяреволюційні роки та в роки громадянської війни. Становлення та розвиток державних основ управління фізичною культурою та спортом. Стан спортивно-масової роботи.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В УКРАЇНІ

Семінарське заняття 5

Становлення та розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні за часів СРСР: міжвоєнний період (1930-1941 рр.)

Стислий зміст. Розвиток фізичної культури та спорту в Україні в період 1930-1941 рр. Запровадження державної системи управління фізкультурно-спортивним рухом. Створення та розвиток програмно-нормативних основ радянської системи фізичного виховання. Введення фізкультурного комплексу «Готовий до праці та оборони» (ГПО), Єдиної всесоюзної спортивної класифікації (ЄВСК). Особливості розвитку радянського фізкультурно-спортивного руху в 1930-1941 рр. Становлення науково-методичних основ радянської системи фізичного виховання та спорту.

Семінарське заняття 6

Фізична культура і спорт в Україні за часів СРСР (1945-1990 рр.)

Стислий зміст. Відновлення спортивно-масової роботи в післявоєнні роки (1945-1959 рр.). Особливості розвитку фізичної культури і спорту в Україні в період 1960-1991 рр. Участь радянських спортсменів у міжнародному спортивному русі. Українські спортсмени у складі

збірних команд СРСР. Спартакіади народів СРСР та їхнє значення для розвитку масового спорту і спорту вищих досягнень. Створення спортивних федерацій.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 РОЗВИТОК ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ
Семінарське заняття 7 <i>Історичні особливості розвитку міжнародного олімпійського руху</i> <i>Стислий зміст.</i> Міжнародний робітничий рух 20-30-х років. Регіональні та континентальні ігри як складова частина міжнародного спортивного руху. Міжнародний студентський спортивний рух, Універсіади. Розвиток неолімпійських видів спорту.
Семінарське заняття 8 <i>Україна в олімпійському русі. Проблеми та перспективи спортивного руху в Україні</i> <i>Стислий зміст.</i> Створення НОК України та особливості його діяльності. Особливості, проблеми та перспективи розвитку спортивного руху в сучасній Україні. Україна в міжнародному олімпійському русі.
Семінарське заняття 9 <i>Спортивний рух української діаспори</i> <i>Стислий зміст.</i> Утворення та функціонування українських спортивних осередків у США, Канаді, Австралії та інших державах. Діяльність Української спортової централі Америки і Канади. Видатні діячі спортивного руху української діаспори.
Семінарське заняття 10 <i>Розвиток фізичної культури та спорту в сучасній Україні</i> <i>Стислий зміст.</i> Роль Олексія Бутовського у відродженні Олімпійського руху. Виступи українців на Олімпійських іграх.

Змістовий модуль 1

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ДАВНІХ ЧАСІВ

Тема 1: Витоки і традиції фізичної культури в Україні.

Знати:

1. Загальні відомості про зародження фізичного виховання в період стародавньої доби на теренах сучасної України.
2. Значення розвитку фізичної культури у скіфсько-сарматський період.
3. Сутність фізичної культури Північного Причорномор'я в античний період (VI ст. до н. е. – IV ст. н. е.).
4. Особливості традиції фізичного виховання в період утворення східнослов'янської державності, Київської Русі, Галицько-Волинського князівства.
5. Сутність Система фізичної підготовки Запорізькій Січі (XV-XVII ст.).

Уміти:

1. Охарактеризувати особливості зародження фізичного виховання в період стародавньої доби на теренах сучасної України.
2. Охарактеризувати сутність скіфсько-сарматського періоду розвитку фізичної культури.
3. Розкрити загальні основи системи фізичної підготовки Запорізькій Січі (XV-XVII ст.).

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.
3. Поліщук Р. М. Фізична культура античного світу: філософський погляд. *Молодий вчений*. 2018. №2(54). С. 491-495.

4. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
5. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.
6. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк: Вежа, 2000.
2. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.

Тема 2. Фізична культура і спорт на українських землях, які входили до складу російської імперії (XVIII – початок XX ст.).

Знати:

1. Сутність фізичної культури і спорту на українських землях, які входили до складу Російської імперії в період XVIII – першої половини XIX ст.
2. Особливості становлення фізичної культури і спорту в Російській імперії у другій половині XIX – на початку XX ст.
3. Змістовий компонент фізичного виховання у навчальних закладах.
4. Історичні аспекти виникнення та розвитку спортивного руху у цей період.
5. Історіографію створення перших фізкультурно-спортивних товариств, студентських спортивних гуртків.

Уміти:

1. Охарактеризувати особливості становлення науково-теоретичних основ фізичного виховання.

2. Розкрити сутність діяльності П. Ф. Лесгафта і його система фізичної освіти.
3. Охарактеризувати загальні особливості розвитку фізичної культури і спорту на українських землях, які входили до складу Російської імперії.

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.
3. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
4. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Гайдай Л. Історія України в особах, термінах, назвах і поняттях. Луцьк: Вежа, 2000.
2. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.
3. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.

Змістовий модуль 2

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОСТІ

Тема 3. Розвиток фізичної культури і спорту на західноукраїнських землях (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття).

Знати:

1. Історичні аспекти зародження фізичної культури в Західній Україні.

2. Особливості розвитку західноукраїнського спортивно-гімнастичного руху (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття).
3. Сутність діяльності спортивних організацій «Сокіл», «Пласт», «Січ», «Луг». Розвиток окремих видів спорту в західноукраїнських спортивних товариствах.
4. Особливості розвитку спортивного руху на Закарпатті та Буковині.

Уміти:

1. Охарактеризувати особливості зародження фізичної культури в Західній Україні.
2. Розкрити сутність розвитку західноукраїнського спортивно-гімнастичного руху (кінець XIX – 30-ті рр. XX століття).
3. Охарактеризувати значення Діяльність спортивних організацій «Сокіл», «Пласт», «Січ», «Луг».

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.
3. Крук М. З., Ваколюк А. М., Колеснік І. В., Айунц В. І. Історичні аспекти розвитку змісту фізичного виховання школярів у освітніх закладах України в радянський період. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*. 2019. Випуск 4 (112). С. 64-70.
4. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.
5. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.
2. Тимошенко Ю. О. Спортивна проблематика 1920-1940-х років в українській історіографії. *Історичні науки*. Випуск 119. 2014. С. 243-256.

Тема 4. Становлення та розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні за часів СРСР: міжвоєнний період (1917-1929 рр.)

Знати:

1. Особливості розвитку фізичної культури та спорту в Українській СРР в період 1917-1929 рр.
2. Історичні передумови, особливості становлення і розвитку фізичної культури в Україні за часів СРСР.
3. У чому полягає сутність фізичного виховання у перші післяреволюційні роки та у роки громадянської війни?
4. У чому полягає зміст становлення та розвитку державних основ управління фізичною культурою та спортом?

Уміти:

1. Охарактеризувати стан спортивно-масової роботи цього періоду.
2. Розкрити особливості фізичного виховання у перші післяреволюційні роки та у роки громадянської війни.
3. Охарактеризувати історичні передумови, особливості становлення і розвитку фізичної культури в Україні за часів СРСР.

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.
3. Крук М. З., Ваколюк А. М., Колеснік І. В., Айунц В. І. Історичні аспекти розвитку змісту фізичного виховання школярів у освітніх закладах

України в радянський період. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Випуск 4 (112). С. 64-70.

4. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
5. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.
2. Тимошенко Ю. О. Спортивна проблематика 1920-1940-х років в українській історіографії. *Історичні науки*. Випуск 119. 2014. С. 243-256.

Змістовий модуль 3

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ В УКРАЇНІ

Тема 5. Становлення та розвиток фізкультурно-спортивного руху в Україні за часів СРСР: міжвоєнний період (1930-1941 рр.).

Знати:

1. Особливості розвитку фізичної культури та спорту в Україні у період 1930-1941 рр..
2. Функціональні засади запровадження державної системи управління фізкультурно-спортивним рухом.
3. Сутність створення та розвиток програмно-нормативних основ радянської системи фізичного виховання.
4. Базові основи введення фізкультурного комплексу «Готовий до праці та оборони» (ГПО), Єдиної всесоюзної спортивної класифікації (ЄВСК)
5. Особливості розвитку радянського фізкультурно-спортивного руху в 1930-1941 рр..

Уміти:

1. Охарактеризувати особливості становлення науково-методичних основ радянської системи фізичного виховання та спорту.
2. Визначати сутність запровадження державної системи управління фізкультурно-спортивним рухом.
3. Розкрити значення уведення фізкультурного комплексу «Готовий до праці та оборони» (ГПО), Єдиної всесоюзної спортивної класифікації (ЄВСК).

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 141 с.
3. Крук М. З., Ваколюк А. М., Колеснік І. В., Айунц В. І. Історичні аспекти розвитку змісту фізичного виховання школярів у освітніх закладах України в радянський період. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Випуск 4 (112). С. 64-70.
4. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
5. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.
6. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.

2. Тимошенко Ю. О. Спортивна проблематика 1920-1940-х років в українській історіографії. *Історичні науки*. Випуск 119. 2014. С. 243-256.
3. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Історія фізичної культури і олімпійського руху: 180 базових термінів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 374 с.

Тема 6. Фізична культура і спорт в Україні за часів СРСР (1945-1990 рр.)

Знати:

1. Хронологію відновлення спортивно-масової роботи в післявоєнні роки (1945-1959 рр.).
2. Особливості розвитку фізичної культури і спорту в Україні в період 1960-1991 рр.
3. Значення участі радянських спортсменів у міжнародному спортивному русі.
4. Досягнення українських спортсменів у складі збірних команд СРСР.
5. Особливості проведення спартакіад народів СРСР та їхнє значення для розвитку масового спорту і спорту вищих досягнень.

Уміти:

1. Охарактеризувати важливість відновлення спортивно-масової роботи в післявоєнні роки (1945-1959 рр.).
2. Розкрити особливості розвитку фізичної культури і спорту в Україні в період 1960-1991 рр.

Рекомендована література

Базова

1. Ваколюк А. М. Розвиток змісту «фізичної культури» як навчального предмета у вітчизняній загальноосвітній школі (1959–1991 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ваколюк Аліна Миколаївна. Рівне, 2017. 273 с.
2. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.

3. Євтушенко Є. Г. Розвиток фізичного виховання та спорту у вищих педагогічних навчальних закладах України (1944–1991 рр.): Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Євтушенко Євген Григорович. Суми, 2018. 22 с.
4. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 141 с.
5. Крук М. З., Ваколюк А. М., Колеснік І. В., Айунц В. І. Історичні аспекти розвитку змісту фізичного виховання школярів у освітніх закладах України в радянський період. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Випуск 4 (112). С. 64-70.
6. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
7. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.
8. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Легенди українського спорту : навч. посібник. Книга перша / укл.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Кн. 1. 448 с.
2. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Історія фізичної культури і олімпійського руху: 180 базових термінів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 374 с.

Змістовий модуль 4

РОЗВИТОК ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Тема № 7. *Історичні особливості розвитку міжнародного олімпійського руху*

Знати:

1. Міжнародний робітничий рух 20-30-х років.
2. Регіональні та континентальні ігри як складова частина міжнародного спортивного руху.
3. Міжнародний студентський спортивний рух, Універсиади.
4. Розвиток неолімпійських видів спорту.

Уміти:

1. Охарактеризувати важливість відновлення міжнародного робітничого руху 20-30-х років.
2. Охарактеризувати особливості проведення регіональних та континентальних ігор.
3. Визначати сутність міжнародного студентського спортивного руху.
4. Розкрити роль розвитку неолімпійських видів спорту

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 141 с.
3. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
4. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.
2. Тимошенко Ю. О. Спортивна проблематика 1920-1940-х років в українській історіографії. *Історичні науки*. Випуск 119. 2014. С. 243-256.

Тема № 8. Україна в олімпійському русі. Проблеми та перспективи спортивного руху в Україні

Знати:

1. Створення НОК України та особливості його діяльності.
2. Особливості, проблеми та перспективи розвитку спортивного руху в сучасній Україні.
3. Україна в міжнародному олімпійському русі.

Уміти:

1. Охарактеризувати особливості створення та діяльності НОК України.
2. Охарактеризувати проблеми та перспективи розвитку спортивного руху в сучасній Україні.
3. Розкрити роль України в міжнародному олімпійському русі.

Рекомендована література

Базова

1. Бубка С. Н., Булатова М. М. Олімпійське сузір'я України: Тренери. Київ: Олімп. література, 2011. 251 с.
2. Булатова М. М. Твій перший олімпійський путівник. [5-е вид. доп.]. Київ, 2017. 128 с.
3. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
4. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 141 с.

Допоміжна

1. Гончаренко В. І., Іваній І. В., Кудренко А. І. Олімпійський спорт: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. 364 с.

2. Енциклопедія Олімпійського спорту України /за ред. В. М. Платонова. Київ: Олімпійська література, 2005. 263 с.

Тема 9. Спортивний рух української діаспори

Знати:

1. Особливості створення та функціонування українських спортивних осередків у США, Канаді, Австралії та інших державах.
2. Концептуальні засади діяльності Української спортової централі Америки і Канади.
3. Основних видатних діячів спортивного руху української діаспори.

Уміти:

1. Охарактеризувати функціональну значимість створення та функціонування українських спортивних осередків у США, Канаді, Австралії та інших державах.
2. Охарактеризувати особливості діяльності Української спортової централі Америки і Канади.
3. Розкрити роль видатних діячів спортивного руху української діаспори.

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.
3. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Історія фізичної культури і спорту народів Європи [Текст] : зб. тез доп. І Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (18-20 вер. 2017 р.) / уклад.: А.В.

- Цьось, С.Я. Индика. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. 50 с.
2. Історія фізичної культури і спорту народів Європи [Текст]: зб. тез доп. III Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (10-12 верес. 2019 р.)/уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Индика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. 74 с.
  3. Легенди українського спорту : навч. посібник. Книга перша / укл.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Кн. 1. 448 с.
  4. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Історія фізичної культури і олімпійського руху: 180 базових термінів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 374 с.

Тема 10. Розвиток фізичної культури та спорту в сучасній Україні

Знати:

1. Вклад Олексія Бутовського у відродження Олімпійського руху.
2. Результати виступів українських спортсменів на Олімпійських іграх

Уміти:

1. Розкрити сутність виступів українців на Олімпійських іграх.
2. Охарактеризувати роль Олексія Бутовського у відродженні Олімпійського руху.

Рекомендована література

Базова

1. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
2. Євтушенко Є. Г. Розвиток фізичного виховання та спорту у вищих педагогічних навчальних закладах України (1944-1991 рр.): Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Євтушенко Євген Григорович. Суми, 2018. 22 с.
3. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С.Макаренка, 2018. 141 с.

4. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Легенди українського спорту : навч. посібник. Книга перша / укл.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Кн. 1. 448 с.
2. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Історія фізичної культури і олімпійського руху: 180 базових термінів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 374 с.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДО КУРСУ «ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ»

1. Теорії походження фізичних вправ та ігор.
2. Особливості розвитку фізичної культури стародавнього світу.
3. Розвиток фізичної культури в Античній Греції.
4. Фізичне виховання у Спарті та в Афінах.
5. Легенди та міфи про зародження давньогрецьких Олімпійських ігор.
6. Учасники, програма та значення давньогрецьких Олімпійських ігор.
7. Причини занепаду давньогрецьких Олімпійських ігор.
8. Особливості фізичної культури Стародавнього Риму.
9. Розвиток середньовічної фізичної культури.
10. Національні системи фізичного виховання у XVIII-XIX ст.: передумови виникнення та особливості функціонування.
11. Зародження сучасного спорту.
12. Передумови відродження Олімпійських ігор сучасності.
13. Життя та діяльність П'єра де Кубертена.
14. Олімпійський конгрес 1894 року та його значення.
15. МОК та особливості його діяльності.
16. Олімпійська символіка та атрибутика.
17. Діяльність окремих міжнародних спортивних федерацій (на прикладі окремого виду спорту).

18. Міжнародний студентський спортивний рух. Історія проведення Універсіад.

19. Міжнародний скаутський рух.

20. Регіональні спортивні рухи та ігри (Панамериканські, Паназіатські, Панафриканські тощо).

21. Особливості проведення та аналіз окремих ігор Олімпіад.

22. Історія виникнення та проведення зимових Олімпійських ігор.

23. Виступи спортсменів України в Олімпійських іграх.

24. Історія розвитку окремого виду спорту.

25. Видатні спортсмени та діячі спортивного руху України.

МОДУЛЬНИЙ ТА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із ЗВО на лекціях, опитування та бесід під час семінарських занять і консультацій, доповідей з рефератами. Наприкінці кожного модуля проводиться контрольне тестування за пройденим матеріалом. Модульні оцінки доводяться до відома ЗВО до початку сесії.

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Фізична культура давніх часів	0...15
1 Своєчасні відповіді на семінарських заняттях	0...5
2 МКР	0...10
Змістовий модуль 2. Фізична культура сучасності	0...15
1 Своєчасні відповіді на семінарських заняттях	0...5
2 МКР	0...10
Змістовий модуль 3. Фізична культура і спорт в Україні	0...15
1 Своєчасні відповіді на семінарських заняттях	0...5
2 МКР	0...10
Змістовий модуль 4. Розвиток олімпійського руху	0...15
1 Своєчасні відповіді на семінарських заняттях	0...5
2 МКР	0...10
Разом за змістові модулі	0...60
Самостійна робота	0...10
ЗАЛІК	0...30
Разом за курс	0...100

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Ваколюк А. М. Розвиток змісту «фізичної культури» як навчального предмета у вітчизняній загальноосвітній школі (1959–1991 рр.): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Ваколюк Аліна Миколаївна. Рівне, 2017. 273 с.
2. Вербицький В. А., Бондаренко І. Г. Історія фізичної культури та спорту в Україні : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340 с.
3. Євтушенко Є.Г. Розвиток фізичного виховання та спорту у вищих педагогічних навчальних закладах України (1944–1991 рр.): Автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Євтушенко Євген Григорович. Суми, 2018. 22 с.
4. Іваній І. В. Історія фізкультурно-спортивного руху: методичні рекомендації. Суми: СДПУ імені А.С. Макаренка, 2018. 141 с.
5. Крук М. З., Ваколюк А. М., Колеснік І. В., Айунц В. І. Історичні аспекти розвитку змісту фізичного виховання школярів у освітніх закладах України в радянський період. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2019. Випуск 4 (112). С. 64-70.
6. Поліщук Р. М. Фізична культура античного світу: філософський погляд. *Молодий вчений*. 2018. №2(54). С. 491-495.
7. Попко Є. Історія становлення спортивного права у світі та в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2019. №1(49). С. 50-53.
8. Попович О. Історичні аспекти становлення національної системи фізичного виховання населення України. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2012. №5 (2). С. 152-156.
9. Степанюк С., Гречанюк О., Маляренко І., Ткачук В. Історія фізичної культури: навч.-метод. посіб. Херсон: вид-во ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с.

Допоміжна

1. Бубка С. Н., Булатова М. М. Олімпійське сузір'я України: Тренери. Київ: Олімп. література, 2011. 251 с.
2. Булатова М. М. Твій перший олімпійський путівник. [5-е вид. доп.]. Київ, 2017. 128 с.
3. Історія фізичної культури і спорту народів Європи [Текст] : зб. тез доп. I Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (18-20 вер. 2017 р.) / уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. 50 с.
4. Історія фізичної культури і спорту народів Європи [Текст]: зб. тез доп. III Міжнар. наук. конгр. іст. фіз. культ. (10-12 верес. 2019 р.)/уклад.: А. В. Цьось, С. Я. Індика. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2019. 74 с.
5. Легенди українського спорту : навч. посіб. Книга перша / укл.: С. А. Карасевич, М. П. Карасевич. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. Кн. 1. 448 с.
6. Пангелова Н. Є. Історія фізичної культури: навч. посіб. Київ, 2007. 288 с.
7. Тимошенко Ю. О. Спортивна проблематика 1920-1940-х років в українській історіографії. *Історичні науки*. Випуск 119. 2014. С. 243-256.
8. Тягур Р. С., Тягур Т. Р. Історія фізичної культури і олімпійського руху: 180 базових термінів. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 374 с.